ALISHER NAVOIY “SADDI ISKANDARIY” DOSTONIDAGI KIYIM-KECHAKLAR LEKSIKASI

Egamova Shoxida Djalilovna
Toshkent iqtisodiyot va pedagogika instituti dotsenti, f.f.n.
https://doi.org/10.5281/zenodo.15287266

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy” dostoni tilidagi maishiy leksik birliklarni, jumladan, kiyim-kechaklar leksikasini tadqiqiga bag‘ishlangan bo‘lib, unda kiyim-kechaklar ustki va ichki kiyim nomlari, bosh va oyoq kiyim nomlari, kiyim qismlari va liboslarga yordamchi buyum nomlari kabi turlarga ajratilgan holda tadqiq etildi. Bu tadqiqot orqali leksemalarning tarixiy va tadrijiy taraqqiyoti ochib berildi, va ularning funksional-semantik tavsifi keltirildi. Nazariy ma’lumotlar dostondan keltirilgan misollar bilan asoslandi.

KALIT SO‘ZLAR

eski o‘zbek tili, leksik-semantik, qadimgi turkiy til, o‘z qatlam, o‘zlashgan qatlam, arabcha, forscha, istiloh, izofali birikma, maishiy leksika, kiyim-kechak, leksika, leksema, sema.

АННОТАЦИЯ

Данная статья посвящена исследованию бытовых лексических единиц языка эпоса Алишера Навои “Садди Искандарий”, в том числе лексики одежды, в которой одежда изучалась по видам, таким как названия верха и нижнего белья, названия головы и обуви, названия частей одежды и вспомогательных предметов одежды. Благодаря этому исследованию был выявлен историко-педагогический прогресс лексем, приведено их функционально-семантическое описание. Теоретические данные были обоснованы примерами из эпоса.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

староузбекский язык, лексико-семантический, древнетюркский язык, свой слой, освоенный слой, арабский, персидский, завоевание, изофициальный состав, бытовая лексика, одежда, лексика, лексема, сема.

ABSTRACT

This article is devoted to the study of everyday lexical units of the language of Alisher Navoi's epic “Saddi Iskandariy”, including the vocabulary of clothing, in which clothing was studied by type, such as

KEY WORDS

old uzbek language, lexico-semantic, ancient turkic language, its own layer, mastered layer,

the names of tops and underwear, the names of the head and shoes, the names of clothing parts and accessories. Thanks to this study, the historical and pedagogical progress of lexemes was revealed, and their functional and semantic description was given. The theoretical data were substantiated by examples from the epic.

arabic, persian, conquest, isoficial composition, everyday vocabulary, clothing, vocabulary, lexeme, sema.

KIRISH.

Turkiy (eski o‘zbek) tilning boyligi va jozibasi, unga xos keng imkoniyatlarning Navoiy ijodi misolida yaqqol ro‘yobga chiqishi lingvistlarni adib merosi til xususiyatlarining chuqur ilmiy asosda tadqiq etish, buning natijasida eski o‘zbek adabiy tilining fonetik-fonologik, morfem-morfologik, leksik-semantik va sintaktik sathlari haqida nazariy to‘xtamlarga kelishgiga turtki bo‘ldi.

Mazkur yo‘nalishda turkologiya hamda o‘zbek tilshunosligida ko‘pdan -ko‘p izlanishlar olib borildi, ilmiy asarlar, lug‘atlar, risolalar, maqolalar chop etildi, anjumanlar chaqirildi. Navoiy asarlari til xususiyatlariga bag‘ishlangan tadqiqotlar ko‘lami va miqdorining ko‘pligi ularni alohida-alohida zikr etish imkonini bermaydi. Ammo navoiyshunoslikka salmoqli ulush qo‘shgan A.K.Borovkov, A.N.Kononov, A.M.Shcherbak, G.Abdurahmonov, A.Rustamov, E.Fozilov, O.Usmonov, B.Bafoyev, K.Eraslan, Ya.Ekmann, E.Umarov, B.Hasanov, M.Rahmatullayeva, A.Karimov, H.Dadaboyev, I. Nosirov, Z.Hamidov, S.O‘zo‘nder singari tilshunoslarning mehnatini e’tirof etish maqsadga muvofiq [17].

Navoiy asarlari tili leksikasi navoiyshunoslikda ancha ko‘p o‘rganilgan sath hisoblanadi. Shoir asarlari matnida qo‘llangan leksemalar statistik metod nuqtai nazaridan aniqlangan[2], ularning leksik-semantik, stilistik, lingvopoetik xususiyatlari tadqiq etilgan [12], sinonimlar qatori [9] va ba’zi terminlar tizimi [4] ustida izlanishlar amalga oshirilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI.

Keyingi yillarda tadqiqotchilarimiz tomonidan Alisher Navoiy asarlari leksikasi, lisoniy xususiyatlari tadqiqiga bag‘ishlangan bir necha ilmiy ishlar tadqiq etildi. Jumladan, M.Tojiboyeva Alisher Navoiyning “Ilk devon”idagi arabcha so‘zlarni leksik-semantik talqini ustida izlanish olib bordi[11], D.Abduvaliyeva Alisher Navoiyning “Tarixi anbiyo va hukamo” hamda “Tarixi muluku ajam” asarlarining so‘z boyligini tarixiy-etimologik, funksional-semantik va semantik-stilistik nuqtai nazardan o‘rgandi[1], Sh.Xo‘janiyozova Alisher Navoiyning “Xamsat ul-mutahayyirin”, “Holoti Sayyid Hasan Ardasher”, “Holoti Pahlavon Muhammad” asarlari leksikasi tadqiqi ustida ish olib bordi [6], N.Umarovaning ilmiy ishi Alisher Navoiy asarlarida faol lug‘aviy konseptlarning olamni lisoniy

idrok etishdagi o‘rnini aniqlashga bag‘ishlangan bo‘lib, unda eski o‘zbek tilidagi konsept va kategoriyalarning milliy-lisoniy manzaradagi o‘rni ochib berildi[13], X.Muxammadiyev Alisher Navoiy ‘Xamsa” dostonlaridagi maishiy leksika tadqiqini amalga oshirdi[7].

Alisher Navoiy asarlarida qo‘llangan turli sohalarga oid leksik birliklar qatorida maishiy sohaga oid so‘zlarni, xususan, kiyim-kechak leksikasini tadqiq etish jamiyat va til tarixi hamda o‘zbek tilining lug‘at boyligidan boxabar bo‘lishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu orqali o‘zbek adabiy tilining ma’lum rivojlanish bosqichida leksemalar va ularning ma’no taraqqiyotini aniqlash, tarixiy-maishiy terminologiya va leksikologiyada kechgan so‘z o‘zlashtirish, umuman, leksik-semantik jarayonlarni kuzatish mumkin bo‘ladi[7].

TAHLIL VA NATIJALAR.

Badanni berkitish va yopish, shuningdek, yasanish, oroyish, ijtimoiy maqomini ko‘rsatish uchun kiyiladigan, asosan, turli mato va teridan tikib tayyorlangan narsalarning umumiy nomi kiyim-kechak deyiladi[7]. Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy” dostoni matnidagi kiyim-kechak va unga aloqador buyumlar o‘zining qo‘llanish vazifasiga ko‘ra quyidagi leksik-semantik guruhlarga bo‘linib o‘rganildi:

1. Ustki va ichki kiyim nomlari: *javak (550-bet), dalq (446), pashmina (241), deklay/dakla* (482-bet), *to‘n* (278-bet), *jubba* (594-bet), *xafton* (388-bet), *libos* (283-bet), *hulla* (200-bet), *albisa (278-bet).*

2. Bosh va oyoq kiyim nomlari: *taylason* (165-bet), *toj* (239-bet), *to‘ppi* (269-bet), *xo‘d* (416-bet), *bo‘rk* (283-bet), *kuloh (137-bet), nimtarg* (263-bet), *hijob* (236-bet) kabi.

3. Kiyim qismlari va liboslarga yordamchi buyum nomlari[7]: *kemuxti* (107-bet), *etak* (560-bet), *domona* (461-bet), *yalov* (593-bet), *o‘tag‘a//o‘tog‘a* (565), *atlas (283-bet), harir* (133-bet), *katon* (101-bet) kabi.

Ba’zi bir istilohlarning leksik-semantik xususiyatlariga e’tibor qaratamiz:

Bugungi kunda tilimizda faol qo‘llanadigan va barchaga tushunarli bo‘lgan ***libos*** leksemasi arab tilidan o‘zlashgan bo‘lib, umuman, *“кийим, libos”* (ANATIL, II, 173) маъносини билдиради:

Javak atlas aylab o‘ziga ***libos,***
Kiyib bo‘rk o‘rnida boshig‘a tos. (SI, 283)

Qadimgi turkiy tilga oid manbalarda ham bu leksema *“kiyim, libos”* ma’nolarida uchraydi*: täkäbbür libasïn kejïp (DTS, 333).*

“Oldi ochiq, paxtali yoki paxtasiz uzun ustki milliy kiyim; chopon” (O‘TIL, IV, 238) ma’nosini ifodalaydigan ***to‘n*** leksemasi Alisher Navoiy asarlari tilida *“kiyim, sirtqi kiyim, chopon; po‘stin”* (ANATIL, III, 268) ma’nosini ifodalagan:

*Ikki yuzga ham **deklayu** **to‘n** berib,*
*Yalang **to‘n** alarcha yana o‘n berib.* (SI, 278)

Ba’zi o‘rinlarda to‘n leksemasi ***babr to‘n*** birikma tarkibida kelib, *“yo‘lbars terisidan qilingan kiyim”* [3] semasini ifodalaydi:

Palangina bargustvon otig‘a,
Kiyib babr to‘n xalq ofotig‘a. (SI,181)

Hozirgi o‘zbek adabiy tilida [a. جبه-*keng yengli ustki kiyim*] *shv. “Ko‘ylak bichimida tikilgan paxtali issiq kiyim”* (O‘TIL, II, 110) ma’nosida ishlatilishda davom etib kelayotgan ***jubba*** istilohi “Saddi Iskandariy” dostoni tilida *“bo‘yi, yengi uzun keng to‘n”*(ANATIL, I, 595) ma’nosida qo‘llanilgan:

Yana uch to‘qqiz davlat arkonig‘a,
*To‘nu **jubba** birla aning yonig‘a.* (SI, 278)

Javak -shevaga xos so‘z bo‘lib, O‘zbek tilining izohli lug‘atida *“isirg‘aning quyi qismi”* ma’nosida uchraydi (O‘TIL, II, 61). Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy” dostoni so‘z boyligida esa *“yo‘l-yo‘l matodan tikilgan **paranji**ning bir turi”* (ANATIL, I, 550) ma’nosida qo‘llanilgan:

***Javak** atlas aylab o‘ziga libos,*
Kiyib bo‘rk o‘rnida boshig‘a tos. (SI, 283)

O‘zbek tilining izohli lug‘atida ***paranji*** [a.فرجيخ-*shayhlarning ham o‘zi, ham yengi keng ustki kiyimi]* etn. *“Ko‘pchilik musulmon ayollar begona erkaklarga ochiq ko‘rinmaslik uchun boshga yopinib yuradigan, bichimi keng va uzun to‘n shaklidagi, sohta yengli yoping‘ich”*(yuz chachvon bilan berkitiladi) tarzida keltirilgan.

Alisher Navoiy asarlari yuzasidan tuzilgan lug‘atlarda ***dalq-*** *“janda, darveshlar kiyimi”*(ANATIL, I, 446); ***pashmina*** esa -*“jundan ishlangan mato”* (ANATIL, II, 569) ma’nosida izohlangan. “Saddi Iskandariy” dostoni tilida bu leksemalar izofali birikma hosil qilib *“**dalqi pashmina”*** ko‘rinishida *“jundan ishlangan matodan tikilgan janda, ya’ni darveshlar kiyimi”* ma’nosini ifodalagan:

Biri nolai dardnok aylabon,
*Biri **dalqi pashmina** chok aylabon.* (SI, 241)

Deklay/dakla *y*ana bir libos turi bo‘lib, Alisher Navoiy asarlariga oid lug‘atlarda bu so‘z *“engi qisqa ustki kiyim”*(ANATIL, I, 482) tarzida qayd etilgan:

*Ikki yuzga ham **deklayu** **to‘n** berib,*
*Yalang **to‘n** alarcha yana o‘n berib.* (SI, 278)

Hulla -yana bir ustki kiyim nomi. Alisher Navoiy asarlari uchun tuzilgan lug‘atlarda ushbu istilohning ma’nosi *“bezakli kiyim, ziynat libosi; nafis matodan tikilgan kiyim”* sifatida izohlangan. “Saddi Ilskandariy” dostonidan keltirilgan

uchbu misrada esa ***hullai Chin*** izofali birikma tarkibida kelib "***Chin shoyisi, ipakli kiyimi"*** (ANATIL, IV, 200) ma'nosida ko'zga tashlanadi:

Bezab tomu toshini oyin bila,
Musavvar bari ***hullai Chin*** *bila.* (SI, 293)

Xafton-yana bir ustki kiyim nomi. Uning izohi lug'atlarda *"sovut ostidan kiyiladigan to'n, kaftan"* (ANATIL, III, 388) tarzida keltirilgan. Ushbu istilohni *"Saddi Iskandariy"* dostoni so'z boyligida ham ko'rishimiz mumkin:

Sinonlar sarig' rang, qalqon dag'i,
Kejimlar sarig' jins, ***xafton*** *dag'i.* (SI, 261)

Po'stın-[f.پوستین -**po'stin, shuba**] *Mo'ynali, oshlangan teridan tikilgan uzun, issiq uzun ustki qishlik kiyim (O'TIL, III, 330),* ya'ni *"junini to'kmay oshlangan teridan (qo'y terisidan) chopon shaklida tikiladigan sovuqda kiyiladigan ustki kiyim"* ma'nosini ifodalaydi. Tadqiqotchi X.Mahammadiyev [7]o'zining ilmiy izlanishlarida *po'stin* leksemasi forsiy o'zlashma ekanligini, uning quyidagi, ya'ni, *"tulki po'stin-astari tulki mo'ynasidan; barra po'stin-barra qo'y terisidan (oshlab); suvsar po'stin-astari suvsar mo'ynasidan tikiladigan"* turlari borligini aytib o'tadi. "Saddi Iskandariy" dostonidan keltirilgan ushbu misralarda esa ushbu leksema ***"qo'zi po'stin"*** ko'rinishida *"qo'zi terisidan tayyorlangan ustki kiyim"* manosida qo'llangan:

Qo'zi po'stin *ichra pinhon bo'lub,*
Hamal burjida mehri raxshon bo'lub. (SI, 199)

Bosh kiyimlarining oltoy xalqlari tarixida o'ziga xos o'rni bo'lgan. Bosh kiyimlari ko'chmanchi aholi o'rtasida quyoshdan, sovuqdan, qordan, yomg'irdan va shamoldan himoyalash vositasi sifatida qo'llanilgan. Ular janglarda qalqon vazifasini o'tagan [14].

"Oshlangan qorako'l teridan silindr shaklida tikilgan bosh kiyim, telpak" (O'TIL, I, 697) ma'nosidagi ***börk*** istilohi qadimgi turkiy til davriga oid bitiktoshlarda *"qalpoq"* semasini ifodalaydi: *burun bašqa börkni kejär baš keräk* (DTS, 118); *nečä baš beδüsä beδük börk keδür (QBN,43); ol maŋa börk qïdïšdï (MK, II, 93)* Alisher Navoiyning "Saddi Iskandariy" dostoni tilida ham *"bosh kiyim; qalpoq, telpak"* (ANATIL, I, 346) ma'nosida qo'llanganini ko'rishimiz mumkin:

Qaro ***bo'rk****in egri qo'yub boshig'a,*
Yetib bir qirog'i qaro qoshig'a. (SI,199)

Hozirgi o'zbek adabiy tilida [a. حجاب- yopinchiq; parda; niqob; to'siq] *"yuzga tutiladigan parda, to'siq"* ma'nosini ifodalaydigan ***hijob*** leksemasi "Saddi Iskandariy" dostoni tilida ham "*yopinchiq, parda, to'siq"(ANATIL, IV, 175)* ma'nosida ifodalangan:

Chu raf' aylading ul ***hijob****in aning,*

Fuzun aylading ishqi tobin aning. (SI, 236)

Toj leksemasi izohli lug‘atlarda [a. تاج -*toj, gulchambar; jig‘a; gultoj*] *“shohlarning hukmronlik ramzi bo‘lgan, qimmatbaho toshlar qadalgan ziynatli bosh kiyimi”(O‘TIL, IV, 132)* ma’nosini ifodalaydi. Asar tilida ushbu istilohni *“toj, hukmdorlarning javharlar qadalgan bosh kiyimi”* (ANATIL, III, 239) ma’nosida ko‘rishimiz mumkin:

*Kelib qo‘ydilar boshig‘a **toj**i zar,*
Libosi zar ustiga zarrin kamar. (SI, 246)

Kuloh leksemasi [f. کلاه -bosh kiyimi, kuloh] *“tepa tomoni ingichkalashib chiqqan qalpoq, bosh kiyimi (asosan qalandar, darveshlar kiyadigan uchli qalpoq)”* ma’nosini ifodalaydi.

Quyidagi misralarda esa har ikkala leksema *“toju kuloh”* izofali birikma tarkibida kelib, *“shohlik mansabi”* ma’nosini ham ifoda etgan:

Jahon mulkida mustaqil podshoh,
*Anga topshurub shohlar **toju kuloh.*** (SI, 255)

“Avra-astarli, ko‘pincha qavima, pilta urilgan, tepa, kizak va jiyakdan tarkib topadigan guldor yoki gulsiz, to‘garak yoki to‘rtburchak shakldagi bosh kiyimi”(O‘TIL,955) ma’nosini ifodalovchi ***do‘ppi*** leksemasi asar tilida ***to‘ppi*** (ANATIL, III, 269) shaklida qo‘llanilgan:

*Dovulg‘a bo‘lub **to‘ppi** yanglig‘ bari,*
O‘tog‘a bosh uzra sarig‘ qush pari. (SI,133)

Ushbu misralarda jangda boshni himoya qilish uchun kiyiladigan *dovulg‘a (dubulg‘a)* bosh kiyimi *to‘ppi “do‘ppi”*ga o‘xshatilmoqda [7].

Nimtarg- yana bir bosh kiyim nomi. Lug‘atlarda *“boshga kiyiladigan kiyim, dubulg‘aning bir turi”; “chodir, soyabon” ma’nosida uchraydi (ANATIL, II, 461).* “Saddi Iskandariy” dostonida bu istiloh *dubulg‘a* ma’nosida kelgan:

*Qizil xuddin boshida **nimtarg,***
Ki vahmidin o‘lub o‘lum holi marg. (SI,263)

Taylason- lug‘atlarda shunday ta’riflangan: *“rido, boshga, bo‘yinga solib, orqaga tashlab yuriladigan chodirdek narsa” (ANATIL, III, 165-bet).* Asar tilida ham shu ma’noda ifodalangan:

*Fano **taylason**ini qilg‘ay kafan,*
Kafan bas anga, balki gardi mihan. (SI,140)

Kamar- liboslarga yordamchi buyumlardan biri sanaladi. Hozirgi kunda ***kamar*** istilohi [f.کمر -bel, belbog‘] *“kiyim ustidan belga bog‘lanadigan, odatda ko‘ndan qilinadigan to‘qali enli tasma; qayish”* ma’nosini ifodalaydi. “Saddi Iskandariy dostoni tilida *“belbog; qayish belbog‘”(ANATIL, II,94) ma’nosida kelgan:*

Kelib qo‘ydilar boshig‘a toji zar,
Libosi zar ustiga zarrin ***kamar.*** (SI, 246)

Asar tilida ***kemuxti*** istilohi ***kamar*** so‘ziga sinonim sifatida *“charm, qayish” (ANATIL, II,107)* ma’nosida namoyon bo‘ladi:

Qilich solsa xorani aylab shikof,
Anga xoro ***kemuxti*** *o‘lub g‘ilof.* (SI, 293)

Liboslarga yordamchi buyum sifatida yana ***o‘tag‘a//o‘tog‘a*** istilohini keltirishimiz mumkin. Alisher Navoiy asarlari yuzasidan tuzilgan lug‘atlarda ***o‘tag‘a//o‘tog‘a*** istilohining *“boshga taqiladigan jig‘a”; “dubulg‘aga sanchilgan qush pati” (ANAIL, III, 615)* kabi ma’nolari borligi ta’kidlanadi. Ushbu istilohni “Saddi Iskandariy” dostoni tilida ham uchratishimiz mumkin:

O‘tog‘a *tikib xudida savsaniy,*
Bo‘lub g‘unchadin savsan ochmoq fani. (SI, 82)

Bundan tashqari “Saddi Iskandariy” dostonida ***katon*** istilohini ko‘rishimiz mumkin. ***Katon*** istilohi asar tilida*“kanopdan to‘qilgan mato, kiyimlik”* (ANATIL, II, 101) mazmunida ko‘zga tashlanadi:

Yashag‘an soyi donish ichra yotib,
Katondek *necha sekirib, ko‘rkayib.* (SI,149)

Hozirgi kunda [a.اطلس-tekis, silliq; ipakdan to‘qilgan mayin mato] *“Bir tomoni yaltiroq, guldor, kudunglangan mahalliy ipak gazlama”* ma’nosini ifodalaydigan ***atlas*** leksemasi qadimgi turkiy til manbalarida libos ma’nosida uchrasa: *Qalï kejsäŋ atlas unutma bözüŋ (DTS, 5),* “Saddi Iskandariy” dostoni tilida esa*“atlas, gazlama”(ANATIL, I,133)* ma’nosini ifodalaydi:

Javak ***atlas*** *aylab o‘ziga libos,*
Kiyib bo‘rk o‘rnida boshig‘a tos. (SI,283)

Hozirgi o‘zbek adabiy tilida [a.حرير-ipak shoyi mato] *“yupqa ipak gazlama; yupqa nozik gazlama* “(O‘TIL, V, 509) ma’nosini ifodalaydigan ***harir*** leksemasi asar tilida *“ipak, ipak mato, yupqa va nozik mato”(ANATIL, IV, 162)* ma’nosini ifoda etganini ko‘rishimiz mumkin:

Dovulg‘onda ***chiniy yalov*** *dilpazir,*
Yana javshan ustiga ***chiniy harir.*** (SI,133)

Etimologik lug‘atlarda ***etak*** leksemasi *“ustki uzun kiyimning past qismi”* tarzida izohlangan. ***Etak*** so‘zi qadimda *“ustki kiyimning pastiga qo‘shiladigan alohida mato”* ma’nosini bildirgan, *“kiyimning ajralmas qismi”* ma’nosi keyinchalik yuzaga kelgan (O‘TEL, I, 470). Asardan keltirilgan quyidagi misralarda esa ***etak*** leksemasi *“etak silkimoq”* ibora tarkibida kelib, *“yuz qaytarmoq, voz kechmoq, tark qilmoq”* (ANATIL, III, 560) semasini ifodalagan:

Qadam tortqan xalq abvobidin,

Etak silk*kan xalq asbobidin.* (SI, 274)

Alisher Navoiy “Saddi Iskandariy” dostoni tilida ***etak***ning forsiy ma’nodoshi ***domon/ domona*** ham qo‘llangan. Navoiy asarlari lug‘atida ***domona*** [f. دامانه - “*kiyim etagi, o‘ngiri; oxir, ket; tog‘ning etagi*”] tarzida izohlangan. Alisher Navoiy asarlari tilida ***etak, domona*** leksemalarining metafora yo‘li bilan ma’no ko‘chishi uchraydi [7]: *“Agarchi o‘t tog‘* ***etagin*** *kuydurmagay, ammo quyosh axtarig‘a nechuk eta olg‘oy”* (NAL, 710).

Anga tegru har kun o‘zi otlanib,
Hamul tog‘ ***domona****sin aylanib.* (SI, 521)

XULOSA.

Xulosa o‘rnida shuni aytishimiz mumkinki, Alisher Navoiyning “Saddi Iskandariy” dostonida kiyim-kechak nomlari nafaqat o‘z qatlamga oid leksemalar *(javak, bo‘rk, to‘n, xafton, deklay/dakla),* shuningdek, o‘zlashgan qatlamga oid leksemalar bilan ham ifodalanganini ko‘rishimiz mumkin. Jumladan, fors tilidan o‘zlashgan so‘zlar qatorini *po‘stin, pashmina, nimtarg, kuloh, kamar* kabi istilohlar tashkil qilsa, arab tilidan o‘zlashgan so‘zlar qatoriga esa quyidagilarni misol tariqasida keltirish mumkin: *toj, hijob, harir, atlas, jubba, rido, taylason* kabi. Asarda qo‘llanilgan kiyim-kechakka oid so‘zlarning leksik-semantik xususiyatlarini o‘rganish, liboslarning nomlanishi, etimologiyasi, qanday matodan tayyorlangani, kiyim-kechaklarning qismlari, liboslarga yordamchi buyumlar va ularni ifodalaydigan istilohlar haqida kengroq tushuncha beradi.

SHARTLI QISQARTMALAR

1.ANATIL - Алишер Навоий асарлари тилининг изоҳли луғати. Т. I-IV. - Тошкент, 1983-1985.

2.ДТС - Древнетюркский словарь. –Л., 1969. -676.

3. NAL – Навоий асарлари луғати. Порсо Шамсиев таҳрири остида. – Тошкент: Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1973. –782 б.

4. SI – “Садди Искандарий”. Алишер Навоий. Мукаммал асарлар тўплами. 20 жилдлик. 11-жилд. – Тошкент: Фан, 1993.

5. O‘TIL - O‘zbek tilining izohli lug‘ati. T.1-VI.-Toshkent, 2023.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Абдувалиева Д. Филол. фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) … дисс. - Тошкент, 2017. -159 б.
2. Бафоев Б. Навоий асарлари лексикаси. –Тошкент: Фан, 1983. -157 б.
3. Berdak Yusuf. Navoiy tili lug‘ati. I jild. -T., 2018. - 495 b.
4. Дадабаев Х., Насыров И., Хусанов Н. Проблемы лексики староузбекского языка. –Ташкент: Фан, 1990.

5. Каримов А. Алишер Навоийнинг “Фарҳод ва Ширин” достони тилининг лексик-семантик ва стилистик хусусиятлари: Филол. фан. ном. ... дисс. – Тошкент, 1974.
6. Мамадов Х. Лексико-стилистические особенности художественной прозы Алишера Навои: Автореф. дисс. … канд. филол. наук. –Ташкент, 1969.
7. Мухаммадиев Х. Алишер Навоий “Хамса”достонларидаги маиший лексика. Филол. фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) дисс. -Жиззах. 2022. -165 б.
8. Насыров И. Лексика “Маджалис ан-нафаис” Алишера Навои: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. –Ташкент, 1980.
9. Рахматуллаева М. К вопросу изучения синонимов в лирике Алишера Наваи (на материале “Наводир ан-нихоя”): Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. –Ташкент, 1965.
10. Санакулов У. Исследование языка памятника XV в. “Мухокамат-ул-лугатайн” Алишера Навои: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. – Ташкент, 1971.
11. Тожибоева М. Алишер Навоийнинг “Илк девон” идаги арабча сўзларнинг лексик семантик талқини. Филол. фан. номз. … дисс. автореф. – Тошкент, 2001.
12. Умаров Э. Лексико-грамматическая характеристика фразеологизмов “Хазойин-ул-маоний” Алишера Навои: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. -Л., 1968.
13. Умарова Н. Алишер Навоий асарларининг лисоний-концептуал тадқиқи: филол. фан. доктори (DSc) дисс… автореферати. - Фарғона, 2021.
14. Усмонова Ш. Олтой тилларида бош кийим номлари // International Journal of Central Asian Studies. Korea, 2008. № 12.
15. Хамидов З. Лексико-семантическое и лингвопоэтическое исследование языка “Лисан ат-тайр” Алишера Навои: Автореф. дисс. ... канд. филол. наук. –Ташкент, 1982.
16. Хўжаниёзова Ш. Алишер Навоий маноқиб асарлари лексикаси. Филол. фан. бўйича фалсафа доктори (PhD) … дисс. автореф. –Т., 2022.
17. Эгамова Ш. Алишер Навоий асарлари тилидаги қадимги туркий лексика тадқиқи (структур-грамматик, функционал-семантик аспектларда). Филол. фан. ном. ... дисс. -Т., 2007. -162 b.